

ДАВНЯ УКРАЇНА

Ти довідаєшся, які народи жили на території України в давнину.

58

ЯКІ НАРОДИ ЖИЛИ НА ТЕРИТОРІЇ
ДАВНЬОЇ УКРАЇНИ?

• **Пригадай**, що ти знаєш про історичні пам'ятки нашої країни.

Розгляньте зображення старожитностей, що дійшли до нас із глибини віків. **Обговоріть**, які винаходи людства, на вашу думку, були найпершими, а які — найважливішими.

У давні часи нашу землю заселяли різноманітні племена й народи: **трипільці**, **скіфи** та **прадавні слов'яни**. Одні племена із часом змінювали інші.

Цікаво, чи існує підтвердження цієї думки. Насправді все відбувалося так. Відомий український **археолог Вікентій Хвойка** в 1896 році біля села Трипілля, що на Київщині, натрапив на дуже давнє поселення.

Довідайся значення слова

Археоло́гія (від грецьких слів *архе* — «стародавній» і *логос* — «слово») — це наука, що вивчає історію людства за матеріальними залишками діяльності людей.

• **Поміркуй**, які здібності й уміння необхідно розвивати, щоб займатися археологією.

Відкриття В. Хвойки згодом започаткувало дослідження цілого культурного пласту, який отримав назву **«трипільська культура»**. Звідси походить назва давніх племен — **трипільці**. Зауваж, **племена** — це спільноти людей, об'єднані за своїм походженням, мовою і звичаями. Учений вважав: трипільці прийшли на нашу землю з півдня і заселили її близько 6 тисяч років тому. Знайдені старожитності вказують, що трипільці займалися землеробством, розведенням худоби, полюванням, гончарством, ткацтвом, виготовляли металеві речі з міді. Давні землероби жили в обмазаних глиною дерев'яних хатах. Вони одомашнили корову й коня, їздили верхи, користувалися плугом і колесом.

• **Розглянь** зображення. **Розкажи**, яким ти уявляєш життя трипільців. Що спільного в давніх трипільців і сучасних українців?

Вікентій Хвойка —
першовідкривач
трипільської культури

Житло
трипільців

Мальована
трипільська
кераміка

Пізніше, дві з половиною тисячі років тому, на території нашої країни оселилися **племена скіфів**. Одні з них постійно мешкали в укріплених поселеннях і займалися землеробством, а інші вели кочовий спосіб життя, пересувалися у критих возах, розводили худобу та воювали.

Скіфська
пектораль
із кургану
«Товста могила»

І донині в степах лишилися **скіфські кургани** — давні могили заможних скіфів.

Предками українців були **прадавні слов'яни**. Вважають, що слов'яни спочатку населяли північні схили Карпат і долини річок Вісли та Прип'яті. *Знайди ці річки на карті України.* Упродовж 7 та 8 століть вони мирно розселялися на сусідніх землях, що пролягали на схід і південь, де були більш родючі ґрунти та сприятливіший клімат. Там наші предки будували надійні оселі, обробляли землю і розводили худобу. Згодом з'явилося величне місто Київ — центр **Русі-України**.

Побут прадавніх слов'ян

Поясни, як ти розумієш вислів «трипільська культура». Яких «свідків» скіфської давнини можна побачити, мандруючи степами України? З яких джерел учені дізнаються про життя давніх народів, що заселяли територію України? Чиїми, на твою думку, потомками є сучасні українці?

59

ЧИМ СЛАВИЛАСЬ КНЯЖА КИЇВСЬКА РУСЬ?

• **Пригадай**, які народи жили в сиву давнину на території нашої країни.

Розгляньте світлини київських пам'ятників. Кому вони присвячені? **Обговоріть.**

Пам'ятник княгині
Ользі, апостолу
Андрію, Кирилу та
Мефодію

Пам'ятник
князеві
Володимиру
Великому

Пам'ятник
князеві
Ярославу
Мудрому

Понад тисячу років тому київські князі об'єднали слов'янські племена на наших землях. За назвою найвпливовішого **племені русь**, яке жило поблизу Києва, новоутворену державу стали називати **Київською Руссю**.

У 988 році **князь Володимир** охрестився у грецькому місті Херсонес і запровадив християнство у всій своїй країні. Щоправда, раніше християнство прийняла бабуся князя Володимира **княгиня Ольга**, яка провела успішні реформи для зміцнення Русі. Першим кам'яним храмом у Київській Русі була Десятинна церква, на будівництво й утримання якої князь Володимир віддавав десятину своїх статків — десятину.

Великою культурною подією було створення на основі грецької абетки алфавіту слов'янських мов, зокрема й української, **братами Кирилом і Мефодієм**. Удосконалений згодом алфавіт дістав назву від імені старшого брата — кирилиця.

За князювання сина Володимира Великого, **Ярослава Мудрого**, Київська Русь сягнула найвищого розвитку. Князь укріпив і розширив кордони Русі, зміцнив міжнародне становище держави. Було засновано перші монастирі, собори, школи, бібліотеки, розроблено збірку законів давньоруського права.

Перша в Європі школа для дівчат з'явилася саме в Києві. Найвідоміша її вихованка — **дочка Ярослава Мудрого — Анна**, яка стала дружиною короля Франції. Відомо, що на Євангелії, яке Анна Ярославна привезла з Києва із собою до Франції, багато століть присягали на вірність французькі королі. Анна Ярославна була високоосвіченою жінкою, знала декілька іноземних мов.

Українському народу потрібно пам'ятати й шанувати історію своєї країни, плекати розвиток науки, культури й освіти. У цьому — запорука щасливого майбутнього нашої держави!

Довідайся значення слова

Єв́ангеліє (від грец. — *гарна звістка, добра новина*) — частина Біблії, що містить розповіді про життя і вчення Ісуса Христа.

Розгляньте світлини срібної монети часів князя Ярослава Мудрого із зображенням св. Георгія і сучасну українську монету 2018 р. виготовлення. **Обговоріть**, чим ці монети схожі, а чим відрізняються. Яка монета, на вашу думку, має більшу цінність?

• **Прочитайте** уривок з настанови Ярослава Мудрого своїм синам. Чи актуальні для України сьогодні слова князя Київської Русі? **Обговоріть**.

«Якщо будете у ненависті жити, у сварках і бійках, то самі загинете й загубите землю своїх батьків та дідів, котрі здобували її трудом великим...»

Які пам'ятки культурної спадщини часів Київської Русі збереглися до наших днів? Яке значення має винайдення кирилиці? **Доведи**, що Київська Русь стала першою українською державою. **Наведи** докази, що Київська Русь була державою освічених людей.

60

ЯКОЮ БУЛА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА?

Розглянь світлини. Який із зображених об'єктів належить до пам'яток культурної спадщини часів Київської Русі? **Пригадай і назви** його.

Золоті
ворота

Хотинська
фортеця

Парк
«Софіївка»

У 13 столітті Київській Русі великого удару завдала війна із численним монгольським військом. Для України-Русі почалася доба лихоліття. Облога міста Києва була тривалою і жорстокою, бої точилися за кожную вулицю і будинок. У 1240 році Київ було зруйновано.

Натомість боротьбу з іноземними загарбниками перейняли **князі Галичини та Волині**. На початку 13 століття ці землі об'єдналися в **Галицько-Волинську державу** й мужньо стримували просування ворога далі Європою. Корінним населенням Галицько-Волинської держави були українці-русини.

Найвидатнішим князем Галицько-Волинської держави став **Данило Романович Галицький**, якого згодом проголосили королем. Данило заснував **місто Львів**, що назвав на честь свого сина — князя Лева. Перша згадка про Львів, що стояв на перетині вигідних торговельних шляхів, датується 1256 роком. Місто швидко розвивалося, перетворюючись на один із головних культурних центрів Європи.

Пам'ятник
Івану
Федорову

У місті процвітали освіта й наука, було зібрано чимало музейних колекцій і започатковано книгодрукування кирилицею і латиною. Перші друковані книги в Україні **Іван Федоров** видав саме у Львові. Називалися вони «Апостол» і «Буквар».

Згодом Галицько-Волинське князівство, яке є другою українською державою після Київської Русі, увійшло до складу сусідніх країн. Галичина стала частиною Польського королівства, а Волинь — Великого князівства Литовського. Незважаючи на це, Львів зберіг свою унікальність і понині славиться давніми українськими традиціями. Його називають по-різному: *«місто Лева»*, *«королівське місто»*, *«місто-музей»*, *«столиця Галичини»*, *«культурна столиця України»*.

Поміркуйте й обговоріть, що означає словосполучення *«левине серце»*. Кому, на вашу думку, зі славетних українців і українок підходить така характеристика?

Чому Галицько-Волинську державу та її князів шанували в Європі? Хто заснував місто Львів? Які назви Львова, на твою думку, є найбільш вдалимими?

Чи подобається тобі досліджувати історію свого народу?